

UDC 371.134:373.3:504
DOI: 10.34671/SCH.SVB.2021.0502.0001

©2021 Контент доступен по лицензии CC BY-NC 4.0
This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license
(https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ У ЗМІСТІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ»

© Автор(и) 2021
ORCID: 0000-0002-2118-1977
ResearcherID: AAS-9646-2021
Scopus: 57219511657

ХРОЛЕНКО Марина Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін, докторант

*Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
(41400, Україна, Глухів, вул. Києво-Московська, 24, e-mail: marina.khrolenko@gmail.com)*

Анотація. Метою статті є вивчення проблеми формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології у процесі фахової підготовки. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів розглядається з позицій компетентнісного підходу в синергетичному поєднанні з системним, особистісно орієнтованим, діяльнісним, аксіологічним, технологічним, контекстним, рефлексивним та коеволюційно-ноосферним методологічними підходами. Наголошено, що однією з важливих педагогічних умов формування зазначеної якості здобувачів освіти в процесі фахової підготовки є використання в цьому процесі потенціалу нормативних і вибіркового дисциплін циклу професійної підготовки. На основі аналізу освітніх програм, навчальних планів закладів вищої освіти України, які здійснюють підготовку майбутніх учителів біології, з'ясовано, що в циклі професійної підготовки наявні освітні компоненти, які спрямовані на формування окремих складників екологічної компетентності, однак більшість проаналізованих навчальних планів не містять окремої навчальної дисципліни з формування екологічної компетентності вчителя. У роботі презентовано освітній компонент «Екологічна компетентність учителя» та визначено його місце у структурно-логічній схемі освітніх програм підготовки бакалаврів із середньої освіти, значення у формуванні екологічної компетентності майбутніх учителів біології. Метою курсу є формування екологічної компетентності майбутніх учителів як інтегративної характеристики, що є системною цілісністю набутих екологічних цінностей, засвоєних екологічних знань, способів діяльності з вивчення і дослідження явищ, об'єктів і процесів навколишнього середовища, реалізації функцій екологічної освіти у професійній діяльності. Акцентовано увагу на меті та завданнях навчальної дисципліни, виокремлено загальні, фахові здатності, якими оволодіє студент у процесі опанування зазначеного курсу, програмні результати навчання, визначено структуру залікових кредитів, змістові модулі, зміст лекційного та практичного курсів, окреслено форми та методи навчання у процесі вивчення цього освітнього компонента.

Ключові слова: екологічна компетентність, майбутні вчителі біології, освітній компонент, освітня програма.

ECOLOGICAL COMPETENCE FORMATION OF THE FUTURE BIOLOGY TEACHERS AT THE FRAMES OF THE EDUCATIONAL COMPONENT “TEACHER’S ECOLOGICAL COMPETENCE”

© The Author(s) 2021

KHROLENKO Maryna Volodymyrivna, candidate of pedagogical sciences, associate professor, department of theory and methodics of teaching natural sciences, doctoral student

*Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
(41400, Ukraine, Hlukhiv, Kyievo-Moskovska street, 24, e-mail: marina.khrolenko@gmail.com)*

Abstract. The aim of the article is a research of the problem of ecological competence formation of the future biology teachers during professional training. The formation of environmental competence of future teachers is considered from the standpoint of the competency approach in synergetic combination with systemic, personality-oriented, activity, axiological, technological, contextual, reflective and coevolutionary-noosphere methodological approaches. It is emphasized that one of the important pedagogical conditions for the formation of this quality of students in the process of professional training is the use in this process of the potential of normative and selective disciplines of the cycle of professional training. On analysis basis of educational programs and syllabuses of higher education establishments of Ukraine, where future biology teachers are brought up, it has been found out that the cycle of professional training contains the educational components that are aimed at the formation of individual parts of ecological competence. However, most of the analysed syllabuses do not contain any academic discipline of ecological competence formation of a teacher. In this study we presented the educational component “Teacher’s Ecological Competence”, clarified its place in the structural-logical scheme regarding bachelor degree programs of secondary education, its role in ecological competence formation of the future biology teachers. The aim of the course is to form ecological competence of future teachers as an integrative characteristic, which is a systemic integrity of acquired ecological values, acquired ecological knowledge, ways of studying and researching phenomena, objects and processes of environment, realization of ecological education functions in professional activity. We concentrated on the aim and tasks of the educational discipline, highlighted general and professional abilities that a student is supposed to master during the learning of the mentioned course. Program learning outcomes, the structure of test credits, content modules, the content of lecture and practical courses, educational forms and methods were clarified and described during the research of this educational component.

Keywords: ecological competence, future biology teachers, educational component, educational program.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ В СОДЕРЖАНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО КОМПОНЕНТА «ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧИТЕЛЯ»

© Автор(ы) 2021

ХРОЛЕНКО Марина Владимировна, кандидат педагогических наук, доцент кафедры теории и методики преподавания естественных дисциплин, докторант

*Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко
(41400, Украина, Глухов, ул. Киево-Московская, 24, e-mail: marina.khrolenko@gmail.com)*

Аннотация. Целью статьи является изучение проблемы формирования экологической компетентности будущих учителей биологии в процессе профессиональной подготовки. Формирование экологической компетентности буду-

щих учителей рассматривается с позиций компетентностного подхода в синергетическом сочетании с системным, личностно ориентированным, деятельностным, аксиологическим, технологическим, контекстным, рефлексивным и коэволюционно-ноосферным методологическими подходами. Отмечено, что одним из важных педагогических условий формирования указанного качества соискателей образования в процессе профессиональной подготовки является использование в этом процессе потенциала нормативных и выборочных дисциплин цикла профессиональной подготовки. На основе анализа образовательных программ, учебных планов высших учебных заведений Украины, которые осуществляют подготовку будущих учителей биологии, установлено, что в цикле профессиональной подготовки присутствуют образовательные компоненты, направленные на формирование отдельных составляющих экологической компетентности, однако большинство проанализированных учебных планов не содержат отдельной учебной дисциплины по формированию экологической компетентности учителя. В работе представлен образовательный компонент «Экологическая компетентность учителя» и определено его место в структурно-логической схеме образовательных программ подготовки бакалавров среднего образования, значение в формировании экологической компетентности будущих учителей биологии. Целью курса является формирование экологической компетентности будущих учителей как интегративной характеристики, что представляет собой системную целостность приобретенных экологических ценностей, усвоенных экологических знаний, способов деятельности по изучению и исследованию явлений, объектов и процессов окружающей среды, реализации функций экологического образования в профессиональной деятельности. Акцентируется внимание на цели и задачах учебной дисциплины, выделены общие, профессиональные компетентности, которыми овладеет студент в процессе освоения данного курса, программные результаты обучения, определена структура зачетных кредитов, содержательные модули, содержание лекционного и практического курсов, определены формы и методы обучения в процессе изучения этого образовательного компонента.

Ключевые слова: экологическая компетентность, будущие учителя биологии, образовательный компонент, образовательная программа.

ВВЕДЕННЯ.

Постановка проблеми у її загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними задачами. У сучасних умовах застосування новітніх технологій, глобалізації й інформатизації суспільства, що супроводжуються екологічними катастрофами різного рівня, важливого значення набуває гармонізація й оптимізація відносин між людиною і довкіллям. Курс України на досягнення сталого розвитку визначає провідну цінність природи у поєднанні з розвитком суспільства. Реалізація концепції сталого розвитку людства неможлива без ефективної системи освіти й виховання всіх верств населення. У цьому контексті особливого значення набуває екологічна підготовка майбутніх учителів, які закладатимуть підвалини екологічної свідомості, екологічного мислення, екологічної поведінки й екологічної культури загалом молодого покоління.

Розвиток сучасної системи освіти визначається інноваційними перетвореннями, в основі яких лежить використання компетентнісного підходу, а саме формування у майбутніх учителів професійно-педагогічної компетентності, важливим складником якої є екологічна компетентність як інтегрована характеристика професійних і особистісних якостей майбутнього вчителя [1, с. 4]. Ми переконані, що формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології як передумова здійснення неперервної екологічної освіти і виховання є актуальною проблемою у діяльності закладів вищої освіти і потребує нових підходів до її оптимального розв'язання. Однією з важливих педагогічних умов формування зазначеної якості здобувачів освіти в процесі фахової підготовки є використання в цьому процесі потенціалу нормативних і вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки.

Огляд літератури. Аналіз наукової літератури засвідчує, що у полі зору науковців перебуває широке коло питань з проблеми формування екологічної компетентності майбутніх учителів: сутнісна характеристика екологічної компетентності (Н. Баюрко [2], О. Бондар [3], О. Коваль [4], І. Коренева [5], І. Погасій [4], С. Рудишин [5], В. Самілик [5], А. Титаренко [6]), її структурно-функціональна модель (Я. Логвінова [7], Н. Рідей [8], С. Толочко [8], Ю. Шапран [9]), основні підходи, принципи, умови її формування (Ю. Бойчук [1], Р. Пріма [10], Р. Рославець [10], С. Орлова [10], І. Сяська [11]) тощо. Значущими в контексті нашого дослідження є наукові пошуки щодо значення освітніх компонентів у формуванні екологічної компетентності здобувачів вищої освіти (Я. Абсальмова [12], О. Гуренкова [13], В. Лук'янова [12], О. Матеюк [14], Н. Олійник [15], А. Хрипунова [16] та ін.). Аналіз наявних наукових надбань свідчить

про те, що проблема формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки засобами спеціальних освітніх компонентів залишається недостатньо дослідженою як у теоретичному, так і в методичному плані. Зазначена проблема вивчена аспектно, напрацьовані матеріали стосуються переважно нормативних компонентів освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти.

Обґрунтування актуальності дослідження. Наповнення навчальних дисциплін циклів загальної та фахової підготовки модулями, темами та питаннями екологічного спрямування не забезпечить у повній мірі формування складових екокомпетентності студентів, насамперед когнітивної. Виникає необхідність розроблення спеціальних освітніх компонентів, які б, з одного боку, інтегрували знання з інших курсів і цілеспрямовано формували зазначену якість особистості, з іншого – не дублювали зміст фахових навчальних дисциплін.

Формування мети статті. Метою цього дослідження є презентація освітнього компонента «Екологічна компетентність учителя» та визначення його місця у структурно-логічній схемі освітніх програм підготовки бакалаврів із середньої освіти та значення у формуванні екологічної компетентності майбутніх учителів біології.

Постановка завдань. Відповідно до мети дослідження нами поставлені такі завдання: 1) визначити мету та завдання навчальної дисципліни «Екологічна компетентність учителя»; 2) виділити загальні, фахові здатності, якими оволодіє студент у процесі опанування зазначеного курсу, програмні результати навчання; 3) визначити структуру залікових кредитів, змістові модулі, зміст лекційного та практичного курсів; 4) окреслити форми та методи навчання у процесі вивчення цього освітнього компонента.

МЕТОДОЛОГІЯ.

Формування екологічної компетентності майбутніх учителів ми розглядаємо з позицій компетентнісного підходу в синергетичному поєднанні з системним, особистісно орієнтованим, діяльнісним, аксіологічним, технологічним, контекстним, рефлексивним та коэволюційно-ноосферним методологічними підходами. Реалізація мети і завдань дослідження передбачала застосування методів наукового пізнання: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, моделювання тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ.

Підготовка майбутніх учителів біології в закладах вищої освіти України здійснюється відповідно до освітньо-професійних програм з оперттям на стандарт вищої освіти відповідної спеціальності. Стандарт вищої освіти за предметними спеціальностями 014.05 Середня освіта

(Біологія) та 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти не розроблено центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Заклади вищої освіти самостійно розробляють і затверджують в установленому порядку внутрішні стандарти за спеціальностями та рівнями освіти, на основі яких створюють освітні програми.

Оволодіння компетентностями та здобуття програмних результатів навчання здійснюється здобувачами вищої освіти в процесі вивчення освітніх компонентів в межах конкретної освітньо-професійної програми. З метою з'ясування змістового наповнення фахової підготовки майбутніх учителів біології в контексті формування їхньої екологічної компетентності ми проаналізували навчальні плани вітчизняних ЗВО, які провадять освітню діяльність за спеціальностями 014.05 Середня освіта (Біологія) та 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Основними нормативними дисциплінами циклів загальної та професійної підготовки, які мають екологічне спрямування й зорієнтовані на формування окремих компонентів екологічної компетентності, є: «Загальна екологія», «Екологія рослин і тварин», «Екологія та здоров'я людини» (Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка), «Екологія» (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Херсонський державний університет, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Дніпровський національний університет ім. О. Гончара), «Основи екології» (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), «Екологія», «Соціальна екологія» (Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка), «Біоекологія» (Державний заклад Луганський національний університет ім. Т. Шевченка), «Екологія (загальна)», «Екологія (соціальна)» (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Т. Шевченка), «Охорона природи» (Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка), «Біоекологія» (Запорізький національний університет). На вивчення цих дисциплін відведено від 3 (90 годин) до 5 (150 годин) кредитів.

Основним засобом формування вільної траєкторії студентів є освітні компоненти за вільним вибором учасників освітнього процесу. Вибіркові навчальні дисципліни екологічного спрямування також представлені в проаналізованих освітніх програмах. Зокрема: «Екологія житла та безпечного харчування», «Стратегія екологічної безпеки: інтеграція європейського досвіду», «Теорія і методика екологічної освіти та виховання», «Основи екологічної культури», «Охорона природи», «Соціоекологія», «Біосферологія», «Екосистемологія» (Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка), «Екологія людини», «Екологія тварин», «Теорія і практика формування екологічної культури» (Херсонський державний університет), «Екологія», «Екосистемологія», «Радіобіологія», «Екологія живих організмів» (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), «Екологонатуралістична діяльність школярів», «Радіобіологія» (Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка), «Радіобіологія», «Екосистемологія», «Екологія рослин», «Біосферологія», «Заповідники і національні парки» (Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка), «Екологія (охорона природи)», «Екологія людини», «Екосистемологія», «Радіобіологія», «Освіта для сталого розвитку» (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Т. Шевченка), «Основи екологічної фізіології», «Медична екологія», «Екологічна імунологія» (Запорізький національний університет), «Охорона біорізноманіття регіону та світу», «Організація природоохоронної діяльності», «Екологія людини та здоров'язбережувальні технології», «Екологічна освіта та виховання учнів» (Дніпровський національний універ-

ситет ім. О. Гончара).

У навчальних планах лише деяких закладів вищої освіти наявні освітні компоненти циклу практичної підготовки, які орієнтовані на формування екологічної компетентності студентів: комплексно-біологічна та екологічна практика – 1,5 кредита (Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка); польова практика з екології – 3 кредити (Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка).

Контекстний аналіз навчальних планів закладів вищої освіти України, які здійснюють підготовку фахівців за освітнім ступенем «Бакалавр» предметних спеціальностей 014.05 Середня освіта (Біологія) та 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), дає підстави стверджувати, що в циклі професійної підготовки наявні освітні компоненти (нормативні та вибіркові), які спрямовані на формування окремих складників екологічної компетентності. У деяких освітніх програмах зовсім відсутні як нормативні навчальні дисципліни екологічного спрямування, так і вибіркові. Відмітимо, що більшість проаналізованих навчальних планів не містять окремої навчальної дисципліни з формування екологічної компетентності вчителя.

Ми презентуємо освітній компонент «Екологічна компетентність учителя», метою якого є формування екологічної компетентності майбутніх учителів як інтегративної характеристики, що є системною цілісністю набутих екологічних цінностей, засвоєних екологічних знань, способів діяльності з вивчення і дослідження явищ, об'єктів і процесів навколишнього середовища, реалізації функцій екологічної освіти у професійній діяльності. Ця навчальна програма є професійно-орієнтованою і має важливе значення для фахової підготовки бакалаврів за педагогічними спеціальностями.

Завдання освітнього компоненту «Екологічна компетентність учителя»: 1) розгляд і аналіз суспільно-історичних передумов формування екологічної компетентності молоді; 2) вивчення сучасного стану формування екологічної компетентності здобувачів у закладах освіти України; 3) визначення шляхів використання зарубіжного досвіду в системі формування екологічної компетентності здобувачів освіти України; 4) ознайомлення студентів із засадами екологічної компетентності в єдності її теоретичних і практичних вимірів; 5) формування у майбутніх учителів готовності до активної реалізації функцій екологічної освіти у професійній діяльності, зокрема до формування екологічної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

1) загальними (здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України; здатність узагальнювати основні категорії предметної області в контексті загальноісторичного процесу; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність працювати в команді; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність до адаптації та дії в новій ситуації);

2) фаховими (здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків; володіння основами цілепокладання, планування та проєктування процесу навчання учнів; здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання);

здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду; здатність використовувати біологічні поняття, закони, концепції, вчення й теорії біології для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів; здатність розкривати сутність біологічних явищ, процесів і технологій, розв'язувати біологічні задачі; здатність у процесі навчання та виховання учнів розуміти й реалізовувати стратегію сталого розвитку людства.

Освітній компонент «Екологічна компетентність учителя» тісно зв'язаний з циклом дисциплін загальної та фахової підготовки. Методологічні основи засвоєння курсу становлять такі нормативні навчальні дисципліни: «Філософія», «Педагогіка», «Психологія», «Загальна екологія, радіобіологія та екосистемологія», «Екологія та здоров'я людини», фахові методики навчання. Цей освітній компонент тісно зв'язаний і з вибірковими дисциплінами: «Соціоекологія», «Екологічна культура», «Теорія і методика екологічної освіти і виховання», «Стратегія екологічної безпеки: інтеграція європейського досвіду», «Екологія рослин і тварин», «Екологія житла та безпечного харчування». Для того, щоб забезпечити міждисциплінарний підхід і наступність у формуванні екологічної компетентності майбутніх учителів, слід передбачити вивчення курсу в останньому навчальному семестрі бакалаврату. Структура залікових кредитів відображена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Структура залікових кредитів дисципліни*

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	аудиторні заняття лекції (год.) денна/заочна	практичні (год.) денна/заочна	Самостійна робота денна/заочна
Змістовий модуль 1.			
Формування екологічної компетентності майбутніх учителів як соціально-педагогічна проблема			
Тема 1. Суспільно-історичні передумови формування екологічної компетентності молоді. Сучасний стан формування екологічної компетентності здобувачів освіти в Україні.	2/-	2/-	10/12
Тема 2. Зарубіжний досвід формування екологічної компетентності майбутніх учителів.	2/-	2/-	10/12
Тема 3. Сучасні суспільні виклики щодо процесу формування екологічної компетентності студентів.	2/2	2/2	10/12
Змістовий модуль 2.			
Теоретико-методичні засади формування екологічної компетентності майбутніх учителів			
Тема 4. Змістова характеристика основних складників екологічної компетентності.	4/2	4/2	10/14
Тема 5. Форми, методи і засоби формування екологічної компетентності здобувачів освіти.	2/-	4/2	10/14
Тема 6. Інноваційні методи та технології формування екологічної компетентності.	2	2/-	10/16
Разом:	14/4	16/6	60/80

* Складено автором

Основними формами організації освітнього процесу під час опанування цим курсом є лекція-бесіда, лекція-візуалізація, проблемна лекція, практичне заняття, тренінг, самостійна робота студентів.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція); наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів); практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження);

2) методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: метод проблемного викладу матеріалу; моделювання життєвих ситуацій; кейс-метод; мозковий штурм; метод опори на життєвий досвід; навчальної дискусії;

3) методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: усного контролю; письмового контролю; самоконтролю та взаємоконтролю; рецензування відповідей.

ОБГОВОРЕННЯ.

Змістовий аналіз та порівняння освітньо-професійних програм закладів вищої освіти України, які здійснюють підготовку майбутніх учителів біології, щодо наявності екологічних компетентностей, програмних результатів навчання та освітніх компонентів засвідчив, що формування екологічної компетентності в частині переліку

освітніх компонентів навчальних планів є недостатньо підкріпленою, а саме: більшість освітніх програм обмежуються дисципліною «Екологія» або «Загальна екологія», лише деякі програми містять практики, спрямовані на формування складників досліджуваної здатності, так окрему навчальну дисципліну з формування екологічної компетентності вчителя. Уведення навчальної дисципліни «Екологічна компетентність учителя» до освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти підготовки майбутніх учителів як нормативного або вибіркового освітнього компоненту сприятиме інтеграції знань із фахових дисциплін, цілеспрямованому формуванню екокомпетентності студентів.

ВИСНОВКИ.

Отже, однією з важливих педагогічних умов формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки є використання в цьому процесі потенціалу нормативних і вибірових дисциплін циклу професійної підготовки.

Освітній компонент «Екологічна компетентність учителя» є професійно-орієнтованим і має важливе значення для фахової підготовки бакалаврів за педагогічними спеціальностями, сприяє формуванню екокомпетентності студентів. Визначено мету та завдання навчальної дисципліни, виокремлено загальні, фахові здатності, якими оволодіє студент у процесі опанування зазначеного курсу, програмні результати навчання, визначено структуру залікових кредитів, змістові модулі, зміст лекційного та практичного курсів, окреслено форми та методи навчання у процесі вивчення цього освітнього компонента.

Предметом подальших наукових досліджень є робота та впровадження в освітній процес майбутніх учителів біології освітніх компонентів практичної підготовки, які сприятимуть розвитку операційно-діяльнісного компонента аналізованої компетентності.

REFERENCES:

- Boichuk, Yu. D. (Ed.). (2014). *Formuvannya ekoloho-valeolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia u protsesi biolohichnoi pidhotovky: teoretyko-metodychni aspekty: metod. rekom. dlia vykl. ped. navch. zakl.* Kharkiv: KHNPU im. H. S. Skovorody [in Ukrainian].
- Baiurko, N. V. (2017). *Podhotovka maibutnikh uchyteliv biolohii do rozvytku ekolohichnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly.* Vinnytsia: TOV "Nilan LTD" [in Ukrainian].
- Bondar, O. I. (Ed.). (2015). *Ekolohichna osvita dlia staloho rozvytku u zapytanniah ta vidpovidiah: naukovo-metodychni posibnyk dlia vchyteliv.* Kherson: Hrin D. S. [in Ukrainian].
- Koval, O. V., Pohasii, I. O. (2019). *Ekolohichna kompetentnist uchyteliv Novoi ukrainskoi shkoly. Navchalno-metodychni posibnyk u tablytsiah i shemah.* Chernihiv: NUCHK im. T. H. Shevchenka [in Ukrainian].
- Rudyshtyn, S. D., Koreneva, I. M., Samilyk, V. I. (2016). *Ekolohichna kompetentnist yak zahalna kompetentnist vchyteliv pryrodnych dystryplin.* *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 3, 74-83 [in Ukrainian].
- Tytarenko, L. M. (2007). *Formuvannya ekolohichnoi kompetentnosti studentiv biolohichnykh spetsialnostei universytetu.* Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
- Lohvinova, Ya. O. (2014). *Formuvannya ekolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha biolohii u protsesi vyvchennia pryrodnych dystryplin.* Extended abstract of candidate's thesis. Kirovohrad [in Ukrainian].
- Ridei, N., Tolochko, S. (2018). *Rozvytok ekolohichnoi kompetentnosti vykladachiv u systemi pisliadyplomnoi osvity dlia staloho rozvytku.* *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 21, 144-148 [in Ukrainian].
- Shapran, Yu. P. (2012). *Ekolohichna kompetentnist maibutnikh uchyteliv biolohii: yii sutnist ta diahnozyka.* *Postepy w nauce w ostatnich latach. Nowych rozwiatach : zb. raport. nauk.* 3/2, 29-36 [in Ukrainian].
- Prima, R., Roslavets, R., Orlova S. (2017). *Do pyttannia formuvannya ekolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia.* *Pedahohichnyi chasopys Volyni*, 1 (4). Retrieved from: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/m/123456789/12288/1/%D0%9F%D1%80%D1%96%D0%BC%D0%B0%2C%20%D0%A0%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%2C%20%D0%9E%D1%80%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> [in Ukrainian].
- Siaska, I. O. (2018). *Sutnist ekolohichnoi kompetentnosti ta osoblyvosti yii formuvannya u maibutnikh vchyteliv pryrodnych dystryplin.* *Innovatyka u vyhovanni*, 8. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv> [in Ukrainian].
- Absaliyeva, Ya., Lukianova, V. (2017). *Formuvannya ekolohichnoi kompetentnosti maibutnikh fahivtsiv zasobamy sotsialno-humanitarnykh dystryplin.* *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*, 2, 6-7 [in Ukrainian].
- Hurenkova, O. V. (2009). *Formuvannya ekolohichnoi kompetentnosti*

sti maibutnikh fakhivtsiv vodnoho transportu. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

14. Mateiuk, O. P. (2011). *Formuvannia profesiinoi ekolohichnoi kompetentnosti studentiv universytetu u konteksti zavdan staloho rozvytku. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, 1. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps>*

15. Oliinyk, N. Yu. (2005). *Formuvannia profesiinoi ekolohichnoi kompetentnosti studentiv hidrometeorolohichnoho tekhnikumu u protsesi navchannia informatsiynykh tekhnolohii. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].*

16. Khrapunova, A. L. (2009). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-fakhivtsiv tsyvilnoho zahystu. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].*

Received date: 14.01.2021

Revised date: 23.03.2021

Accepted date: 27.05.2021